

Men fortvivelse er just, at mennesket ikke er sig bevidst at være bestemt som ånd. Selv hvad der menneskelig talt er det skønneste og elskeligste af alt, en kvindelig ungdommelighed, der er idel fred og harmoni og glæde: Det er dog fortvivelse.

Dette er nemlig lykke, men lykke er ingen bestemmelse af ånd, og langt, langt inde, inderst inde i lykkens skjulte *forborgenhed*, dvs. 'hemmelighed', der bor også angsten, som er fortvivelsen; den vil så gerne have lov til at blive derinde, thi det er fortvivelsen dens kæreste, dens mest udsøgte sted at bo: Inderst inde i lykken.

Al umiddelbarhed er trods sin illusoriske tryghed og ro angst, og derfor ganske konsekvent mest angst for intet; man gør ikke umiddelbarheden så angst ved den mest gysende beskrivelse af det forfærdeligste noget, som ved et underfundigt, næsten skødesløst, men dog med reflektionens sikkert beregnende sigte henkastet halvt ord om et ubestemt, ja man gør umiddelbarheden allermest angst ved på en listig måde at pådutte den, at den selv nok ved, hvad det er man taler om.

Thi vistnok ved umiddelbarheden det ikke; men aldrig fanger refleksionen så sikkert som når den danner sin snare af intet, og aldrig er refleksionen således sig selv, som når den er – intet. Der skal en eminent refleksion, eller rettere der skal en stor tro til for at kunne udholde intet, det er, den uendelige refleksion.

Altså selv det skønneste og elskeligste af alt, en kvindelig ungdommelighed er dog fortvivelse, er lykke. Det lykkes vel derfor heller ikke at slippe livet igennem på denne umiddelbarhed. Og lykkes det denne lykke at slippe igennem, ja, det hjælper kun lidt, thi det er fortvivelse.

Fortvivlelse er nemlig, just fordi den er helt dialektisk, den sygdom, om hvilken det gælder, at det er den største ulykke aldrig at have haft den – en sand Guds lykke at få den, om det end er den aller farligste sygdom, når man ikke vil helbredes fra den.

Ellers kan der dog kun være tale om, at det er en lykke at blive helbredt fra en sygdom, sygdommen selv er ulykken.

Det er derfor så langt som muligt fra, at den vulgære betragtning har ret, som antager, at fortvivlelse er det sjældne, den er tværtimod det ganske almindelige.

Det er så langt som muligt fra, at den vulgære betragtning har ret, som antager, at enhver, der ikke mener eller føler sig at være fortvivlet, heller ikke er det, og at kun den er det, der siger sig at være det.

Tværtimod den, der uden affektation siger sig at være det, er dog lidt, er et dialektisk nærmere ved at helbredes end alle de, som ikke anses for og ikke anse sig selv for fortvivlede.

Men just dette er, hvad vistnok den sjælekyndige vil give mig ret i, det almindelige, at de fleste mennesker lever uden rigtig at blive sig bevidste at være bestemte som ånd – og deraf al den såkaldte tryghed, tilfredshed med livet osv., osv., hvad just er fortvivlelse.

De, der derimod siger sig at være fortvivlede, er ordentligvis enten dem, der har en så meget dybere natur, at de må blive sig bevidste som ånd, eller dem, hvem tunge begivenheder og forfærdelige afgørelser har hjulpet hen til at blive sig bevidste som ånd – det er enten dem eller dem; thi såre sjælden er vistnok den, der i sandhed ikke er fortvivlet.

O, der tales så meget om menneskelig nød og elendighed – jeg søger at forstå det, har også kendt adskilligt deraf

nærved; der tales så meget om at forspilde et liv: Men kun det menneskes liv var forspildt, der levede således hen, bedraget af livets glæder eller af dets sorger, at han aldrig evigt afgørende blev sig bevidst som ånd, som selv, eller hvad der er det samme, aldrig blev opmærksom på, og i dybeste forstand fik indtrykket af, at der er en Gud til, og 'han', han selv, hans selv er til for denne Gud, hvilken uendelighedens vinding aldrig nås uden gennem fortvivlelse.

Ak, og denne elendighed, at der lever så mange således hen, bedraget for den saligste af alle tanker, denne elendighed, at man beskæftiger sig, eller i forhold til menneskenes mængde beskæftiger dem med alt andet, bruger dem til at afgive kræfterne i livets skuespil, men aldrig minder dem om denne salighed, at man sammenhober dem – og bedrager dem, i stedet for at splitte dem ad, at hver enkelt må vinde det højeste, det eneste, der er værd at leve for, og nok for en evighed at leve i: Mig synes, jeg kunne græde en evighed over, at denne elendighed er til!

O, og dette er i mine tanker et rædslens udtryk mere for denne af alle forfærdeligste sygdom og elendighed: Dens skjulthed, ikke blot, at den, der lider af den, kan ønske at skjule den og kan formå det, at den kan bo i et menneske således, at ingen, ingen opdager den, nej, at den kan være således skjult i et menneske, at han ikke selv ved af det!

O, og når så engang timeglasset er udrundet, timelighedens timeglas; når verdslighedens larm er forstummet, og den rastløse eller uvirksomme travlhed fik en ende; når alt er stille om dig, som det er i evigheden – hvad enten du var mand eller kvinde, rig eller fattig, afhængig eller uafhængig, lykkelig eller ulykkelig; hvad enten du bar kronens glans i højhed, eller i